

Стрижаків Артем

кандидат педагогічних наук,
директор ТОВ «Цифромаркет»,
м. Кропивницький, Україна
ORCID: 0000-0003-1407-939X
e-mail: sao-84@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВПЛИВИ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ

Анотація. Одним із складних і ключових питань педагогічної теорії і практики є проблема особистості та її розвитку в спеціально організованих умовах. Вона має різні аспекти, тому розглядається різними науками: віковою фізіологією і анатомією, соціологією, дитячою і педагогічною психологією та іншими науками. Педагогіка вивчає та виявляє найбільш ефективні умови для гармонійного розвитку особистості в процесі навчання і виховання.

Сучасна педагогічна наука розглядає особистість як єдине ціле, в якому біологічне невіддільне від соціального. Зміни в біології особистості позначаються не тільки на особливостях її діяльності, але і на способі життя. Становлення особистості не детермінується суто біологічними або соціальними чинниками, а є результатом активної діяльності самої людини, в якій опредмечуються обидва види чинників. Реальне підґрунтя людської особистості становить «сукупність її суспільних за своєю природою ставлень до світу» (особистісних смислів, які реалізуються «сукупністю її багатоманітних діяльностей»). Однак вирішальну роль відіграють ті мотиви, інтереси, цілі, тобто результати соціального життя, які, визначаючи увесь стан особистості, додають їй сили для подолання своїх фізичних недоліків, особливостей характеру (запальність, соромливість, спрямованість тощо).

Особистість, будучи продуктом суспільного життя, в той же час є живим організмом. Відношення соціального й біологічного під час формування та поведінки особистості надзвичайно складні, завдають неоднакового впливу на неї на різних етапах розвитку людини, в різних ситуаціях і видах спілкування з іншими людьми. Так, сміливість може дійти до нерозсудливості, коли є бажання привернути до себе увагу (природна потреба у визнанні). Іншу людину сміливість спонукає йти назустріч життєвим труднощам, хоч про це ніхто, крім неї, не знає. Важливо бачити й міру вираження відповідної якості (чи навіть помічати її).

Для того, щоб мати активний вплив на вихованців необхідно осмислено сприймати реальну ситуацію їх життєдіяльності й функціонування, намагатися зрозуміти як і які зрушення відбуваються у їх свідомості, мисленні, які фактори впливають на кожного окремого вихованця.

Ключові слова: особистість, розвиток, педагогіка, соціальне, вихованець, діяльність, навчання, виховання, освіта.

Постановка проблеми. Для молодшої людини, яка вступає на самостійний шлях (психологи часто цей період називають рівнем особистісного розвитку) специфічним є домінування не школи, не навчання, навіть не розваг і відпочинку, а суспільства, соціуму (звичайно у власному світосприйнятті). Для молоді стає важливим зв'язок із суспільством – внутрішньорегулярним, постійним. У цей період важливим є розуміння специфічності відповідальності – не просто за себе, а відповідальності за себе у спільній справі, відповідальності за спільну справу й інших людей, але не в плані «самоактуалізації», як її трактують представники гуманістичного напрямку А. Маслоу й Г. Оллпорт, а в розумінні самоактуалізації, що передбачає передусім актуалізацію себе в інших і для інших; як зазначав С. Рубінштейн «виходу за межі самого себе».

Дослідженням цих проблем займаються різні науки: «Парадокс у тому, – зауважує Д. Фельдштейн (1999, с. 36), – що фундаментальні відкриття генетики викликали пошуків біологізаторських, соціологізаторських і соціобіологічних концепцій розвитку людини як особистості, зумовлюючи важливість чіткого визначення вихідних методологічних позицій. Це надто важливо, оскільки від відповіді на питання, як співвідноситься соціальне й біологічне в розвитку людської особистості, залежить побудова стратегії й тактики виховання підростаючого покоління».

Сьогодні актуальною є проблема розробки методик поведінки людини в новому економіко-соціальному середовищі демократичного суспільства, ринкових відносин, більш повної реалізації освіти як провідного чинника розвитку цивілізації й особистості в цьому процесі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У сучасних дослідженнях із розвитку особистості молодшої людини виокремлюються різні напрями досліджень, зокрема зміст та напрями особистісно орієнтованого виховання молоді відображено у працях вітчизняних вчених І. Беґа, А. Бойко, О. Киричук, Г. Пустовіта, В. Рибалки, О. Сухомлинської та ін.; формування творчої, соціально-активної особистості – у працях Т. Сущенко, Н. Кічук, С. Сисоевої. Соціальні аспекти розвитку особистості вивчали і вивчають Т. Алексеєнко, І. Зверева, Г. Лактіонова, В. Радул та інші.

Мета статті – дослідити особливості організаційних впливів на розвиток та становлення процесу соціалізації майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того, щоб мати активний вплив на вихованців необхідно осмислено сприймати реальну ситуацію їх життєдіяльності й функціонування, намагатися зрозуміти як і які зрушення відбуваються у їх свідомості, мисленні, які фактори впливають на кожного окремого вихованця. Надмірна ввічливість, наприклад, може межувати з підлабузництвом, слухняність – бути показником пасивного виконання вимог, байдужості, непосидючості – свідчити про жвавість інтересу, швидкість перемикаєння уваги, інтенсивність концентрації уваги тощо. Особистість, за визначенням Л. Виготського (1991), є цілісною психічною системою, яка виконує певні функції та виникає у людини для обслуговування цих функцій. Основні функції особистості – творче освоєння суспільного досвіду і включення людини в систему суспільних відносин. Усі сторони особистості

проявляються тільки в діяльності й у взаємостосунках з іншими людьми. Особистість формується в діяльності та спілкуванні. Звідси і найважливіша характеристика особистості – соціальний стан людини, яка всіма своїми проявами пов'язана із життям оточуючих.

У цьому оточенні формується громадська думка. За її допомогою виробляється та передається, однак, зазвичай, в жодних документах не фіксується ієрархія статусів і соціальних груп, де одних цінують і поважають більше за інших. Місце в такій незримій ієрархії називається рангом. Ролі на відміну від статусів, надають динамічності соціальній структурі суспільства, роблять її рухливою. Зі свого боку, соціальна роль є динамічною характеристикою статусу, моделлю поведінки, орієнтованою на даний статус, на виховання прав і обов'язків, які приписані конкретному соціальному статусу (Соціологія: підручник, 2006, с. 85).

Своєрідним зразком стрибка із філогенезу й ембріогенезу в галузь вивчення типології особистості є конституційна концепція особистості. Взнявши за основу своєї концепції поняття «соматотонія» (тип статури), її автори із трьох шарів зародкових листків в ембріогенезі – ендодерми, мезодерми й ектодерми виводять різні соматотипи, із них – типи темпераменту, а з них – характер особистості, а потім і закономірності розвитку суспільства.

У вітчизняній психології радянських часів необхідність розмежування понять «індивід» і «особистість» визнається практично в усіх загальнопсихологічних напрямках, яких би різних інтерпретацій цих понять їх представники не дотримувалися. Акцентуючи увагу на описовому та нормативному визначенні особистості, деякі автори наголошують, що в першому випадку кожна людина є особистістю, у другому – кожна людина також є особистістю, однак у цьому разі особистість є «мірою відповідності людини певному ідеалу». Системою відліку під час визначення особистості у другому випадку буде виступати певний ідеал. Безперечно, нормативне визначення особистості слугує орієнтиром для кожної людини. Однак ідеал людської особистості пов'язаний з проблемою її типологізації, з одного боку, а з іншого – він змінюється від епохи до епохи, має своє конкретно-історичне визначення та виправдання. Зазвичай, ідеал особистості реалізовується в конкретних історичних особах, наділених певними характерними рисами. Потреба в певному ідеалі особистості постійно виникає в той чи той період розвитку суспільства. Це залежить від драматичних обставин, історичних подій, від соціально-економічних завдань, що вирішуються на цьому етапі. Очевидно, що ідеал особистості – це і певний тип, вид її цілісності, гармонія її структурних елементів. У певному значенні описовий підхід більш тяжіє до емпіричного вивчення особистості, в той час як пошуки ідеалу особистості, нормативність передбачають не тільки і не стільки описовість, скільки обґрунтування, доказовість того, чому цей тип особистості є ідеалом. Нормативна логіка дослідження особистості є, по суті, своєрідним вираженням теоретичного рівня її вивчення. Теоретичний і емпіричний рівні мають свою специфіку, своєрідність.

У цей час особистість все більше та частіше розглядається з позиції поняття діяльності. Однак треба враховувати, що діяльність може бути розглянута

(класифікована) на різних рівнях буття людини: соціальному, біологічному, психологічному й фізіологічному. Відповідно і визначатися вона буде по-різному. Через діяльність як реальний процес співвідноситься внутрішнє та зовнішнє, точніше кажучи, зовнішнє проникає у внутрішнє (суспільні відносини перетворюються в характеристики особистості), а внутрішні властивості нібито виносяться зовні, проникають у зовнішнє (особистість опредмечує себе, змінюючи та перетворюючи суспільні відносини, предметний і духовний світ). Відбувається перетворення значень в особистісні смисли, і навпаки – особистісні смисли знаходять життєві значення.

Опираючись на категорію діяльності під час теоретичного аналізу особистості, не треба водночас перебільшувати її значення, а тим більше абсолютизувати. Дійсно, той факт, що людина стає особистістю тільки в діяльності й через діяльність, ще не означає, що поняття діяльності безпосередньо пояснює нам усі прояви особистості, всю систему індивідуальних відмінностей. Такий висновок випливає з простого міркування, що особистість є не тільки продуктом, а й умовою діяльності, а це означає, що, принаймні, у відомому значенні ми повинні й саму діяльність тлумачити у контексті особистості. На наш погляд, доцільно розмежовувати поняття «людина як особистість» і «людина як суб'єкт діяльності», хоча, звичайно, є багато загального між людиною як особистістю та людиною як суб'єктом діяльності.

Якщо раніше у процесі вивчення особистості першість надавалася зовнішнім умовам, зовнішнім параметрам, то нині акцент переноситься на інше: особистість розкривається через аналіз внутрішнього змісту, який, зі свого боку, виявляється зовні, і тим самим в певному значенні сама себе змінює. В основі особистості лежать відносини підпорядкованості людської діяльності, що породжується ходом їх розвитку.

Цінним у цьому ключі є твердження В. Бехтерева: «Особистість є істотою соціальною у справжньому смислі слова, повторюючи не свої особливості, а загальні для усіх погляди, виконуючи загальні для усіх звичаї, виявляючи у відомих випадках загальні усім дії... Людина в суспільстві безумовно підпорядкована суспільним вимогам» (Бехтерев, 1921, с. 11). Універсалізацією законів неорганічного, органічного та надорганічного світу, під яким В. Бехтерев розумів людське суспільство, вчений прагнув пояснити явища суспільного життя. Закони, взяті з фізики, біології й інших природничих наук – це закони збереження енергії, тяжіння, етиронії й інші (Бехтерев, 1921, с. 11).

Багато дослідників у галузі психології цілком обґрунтовано вважають, що взаємини особистості загалом і її здібності є одними з ключових складових у розкритті змісту особистості. Так, наприклад, звертається увага на діалектику здібностей і діяльності, коли внаслідок розбіжності (неспівпадання) змісту діяльності та змісту здібностей стає можливим процес розвитку того й іншого. Розбіжність може не тільки розвивати, а й гальмувати розвиток цих структурних компонентів системи особистості. У наявних класифікаціях здібностей виділяють переважно не тільки індивідуальні, а й загальні здібності. Цілком правомірним, на наш погляд, є визначення трьох основних груп здібностей: загальні, спеціальні та індивідуальні.

Важливого значення в багатьох дослідженнях проблеми структури особистості надається її психологічному змісту. Під психологічним змістом розуміється один із аспектів соціальної діяльності людини та функціонування суспільства в цілому, а саме такий, який характеризує ті аспекти, що виникають стихійно.

Як справедливо зауважує Л. Буєва (1968), «в реалізації концепції цілісної особистості поки що більше проблем, ніж рішень», «значно менше реалізований принцип єдності діяльності та суспільних відносин...». Далі авторка стверджує: «Принцип діяльності не буде доведений до «кінця», якщо в системні характеристик особистості в діалектичному зв'язку з ієрархією мотивів, потреб не буде «закладена» ієрархія здібностей особистості».

Ще у 20-і роки ХХ століття педологом П. Блонським (1921, с. 12) було порушено питання про роль соціального середовища. «Традиційна загальна психологія, – писав він, – була наукою про людину, як індивідуум. Але поведінку індивідууму не можна розглядати поза його соціальним життям». І далі: «Отже наукова психологія є та психологія, яка раніше називалася соціальною психологією і в якості такої перебувала в жалюгідному стані...» (Блонський, 1921, с. 12).

«Соціалізація – нелінійний процес саморозвитку людини під впливом соціуму, всього зовнішнього середовища, – зазначає В. Радул (2017, с. 141). Визначальним фактором в соціалізації є не природні задатки людини самі по собі, а сформовані зовнішнім середовищем особистісні якості, які є продуктом освіти і виховання». Звичайно, талант, талант, творчі здібності ґрунтуються на природно-біологічних задатках, але їх розвиток вимагає відповідних соціальних умов. Звідси І. Смірнов (2005, с. 26) виводить формулу соціалізації: людина – освіта – професія – особистість.

Поняття «соціалізація» є більш конкретним у порівнянні з поняттям «соціальний розвиток» у тому розумінні, що воно виражає процес становлення у людини тих властивостей, які обумовлені історичним типом соціальної системи, в якій живе людина. З цього погляду людина рабовласницького суспільства буде недостатньо соціалізованою відносно феодального суспільства. Соціалізація – явище культурно-історичне. Зміст цього процесу, стадії, конкретні механізми мають історичний характер, суттєво варіюють від однієї культури до іншої, визначаються характером соціальної системи, – зауважує В. Москаленко (2008). І далі пише: «Можна спостерігати, як зі зміною епох, культур, типів соціальних систем змінюються і засоби цілеспрямованого впливу на особистість, бо кожна культура використовує ті засоби соціалізації, які розраховані на формування певної поведінки, яка не виходить за межі цієї культури. Так, у традиційних суспільствах, основним засобом формування у людини особистісних рис було дотримання встановлених традиційних зразків. Звичаї регулювали поведінку людей у цьому суспільстві від народження до смерті, не допускаючи нічого оригінального, передбачаючи дотримання заповітів предків, відтворення минулих відносин у майбутньому. Пряме примушування через систему звичаїв і традицій було основним засобом цілеспрямованого впливу на особистість. Цей засіб був обумовлений самим типом культури, в якій традиції були

основним її складовим елементом, і це відображало також рівень розвитку психіки самого індивіда» (Москаленко, 2008, с.198–199).

Загалом, під соціальним ми розуміємо все те, що є специфічним для людини й суспільства на відміну від тваринного світу. Тенденції щодо зниження ролі виховання як поняття та явища не мають жодних розумних основ. Якщо освіта все більше удосконалюється за допомогою нових педагогічних технологій, методик і навчального обладнання, то виховання залишається найскладнішим процесом і способом відтворення людини, а в останні роки воно ще стало й найбільш занедбаним процесом формування особистості.

Біохевиристи, досліджуючи людину як «стимульно-реактивну» істоту, що взаємодіє з тим же середовищем, що й тварини, допускають не тільки нерівномірну абстракцію від закономірностей розвитку людини в історії суспільства. Вони допускають також необґрунтовану абстракцію і подібно біологам ототожнюють закономірності розвитку виду «людини» із закономірностями розвитку інших видів.

Протиріччя між мотивами діяльності індивіда, що проявляються у вигляді конфлікту або гармонійності, взаємодії з ідеалами й нормами соціальної спільності, можуть бути розв'язаними засобами вчинків або дій, які перетворюють родову програму соціальної спільності або різноманітних перебудов мотивів індивідуальності в процесі взаємодії із соціальною спільністю. У тому разі, якщо протиріччя має характер гармонійної взаємодії, вчинки та дії індивідуальності сприяють подальшому інтересу соціальної спільності. Якщо ж протиріччя виступає у вигляді конфлікту, то активність індивідуальності може спонукати до перебудови родової програми даної спільності, привести до іншого напрямку еволюційного процесу цієї системи.

Якщо йдеться про навчання професійній діяльності, то мало сформувати у здобувача освіти необхідну систему знань, навичок та умінь. Необхідно розкрити перед ним не на словах, а на ділі значення його майбутньої професії для суспільства й показати перспективи його розвитку у контексті майбутньої професії. Сучасне розуміння громадянського суспільства, а також його реальні прояви у глобальному масштабі та в окремих регіонах і країнах, набули нової актуальності, окреслили нові складні виміри та смисли (Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні, 2019, с. 13). Відповідно розширюються і можливості кожного у реалізації майбутньої професії у суспільстві.

Для кожного життєвого періоду характерна відповідна провідна діяльність, яка забезпечує формування то мотиваційно-потребнісної, то операційно-технічної сторін розвитку, протиріччя між якими й виступають рушійними силами розвитку.

Звідси випливає, що розбіжність за змістом понять особистості й діяльності дозволяє дійти висновку про те, що соціальну якість не можна визначити тільки через поняття діяльності. Тому потрібно звернутися до інших особистісних діяльностей, але вони повинні розглядатися не у відриві, а через призму діяльності. Це пояснюється саме тим, що характер діяльності та рівень її розвитку, як уже було зазначено, є істотною характеристикою особистості. Крім того, особистість потрібно розуміти як процес здійснення цілої сукупності ієрархічно співвіднесених різних видів діяльності. Тому праві ті

дослідники, які зазначають, що якщо праця створила людину, то розподіл праці сформував різноманіття людських особистостей. Це є важливим моментом у розробці системи соціальної типології та соціальної цілісності особистості.

Розуміння соціальної якості особистості не можна обмежувати тільки аналізом специфіки та структури діяльності (мета, засіб, результат тощо). Це з усією очевидністю свідчить на користь того незаперечного факту, що потреби детермінують діяльність, і тим самим безпосередньо впливають на соціальну якість особистості. Потреби не формально, не тільки як джерело, а змістовно, якісно визначають характер діяльності особистості. Потреба – центральна детермінуюча ланка в реальній предметній діяльності людини. Отже, цілком зрозуміло, що не можна розглядати соціальну якість особистості, не звертаючись до такого важливого елемента, яким є потреба.

Загальновідомо, що прогрес у розвитку будь-якої діяльності полягає у введенні різного роду вдосконалень. Інакше кажучи, будь-яка новація у сфері діяльності є модифікацією цієї діяльності. З огляду на сучасні дослідження в кожному виді діяльності існує природна межа новацій.

Розгляд детермінації розвитку особистості зумовлює виникнення проблеми самодетермінації розвитку особистості. В процесі розвитку на певній його стадії вона починає сама свідомо організовувати своє власне життя, а отже й визначати певною мірою свій власний розвиток, зокрема й психічний. Загальна система детермінант розвитку особистості стає більш складною: збільшується число її рівнів і вимірювань, зростає багатоманітність зв'язків між причинами, умовами, чинниками, передумовами тощо. На різних стадіях розвитку, залежно від багатьох обставин, специфічним чином у кожної особистості утворюється певна міра співвідношення соціальної детермінації та самодетермінації.

Кожна соціальна дія – це певна система, що містить низку елементів: а) дієвий індивід; б) об'єкти дії або індивід, на якого діють; в) засоби або знаряддя дії; г) метод дії або спосіб використання засобів; д) реакція індивіда, на якого діють, або результат дії. «Дія, як свідомий акт виражає основне специфічне ставлення людини до світу: в ній людина – частина світу – виступає як сила, яка свідомо змінює й перетворює світ. Таке ставлення притаманне лише людині, й для людини немає нічого більш характерного...» (Рубінштейн, 1999, с. 174). Дитина дозріває, виховуючись і навчаючись, тобто «саме дозрівання й розвиток дитини в ході навчання й виховання не тільки проявляється, але й здійснюється» (Рубінштейн, 1999, с. 155).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Взаємозв'язок зовнішнього й внутрішнього зрозумілий як дія зовнішніх причин через внутрішні умови, знімає в проблемі розвитку протиставлення зовнішньої соціальної обумовленості та внутрішнього спонтанного розвитку, дозволяє подолати дуалізм біологічного й соціального. Соціальне не просто надбудовується над біологічним, а є самою природою людини, так як сама природа людини є продуктом історії.

Концепція взаємодії завжди розглядалася як центральна в соціальних науках, оскільки людина з самого народження – невід'ємна частина взаємозв'язаних і взаємодіючих соціальних одиниць. Основними

компонентами в процесі взаємодії між людьми є вони самі, їх взаємний зв'язок, обопільний вплив один на одного. Суттєвим компонентом в процесі взаємодії індивідів є факт їх взаємних змін як результат взаємовпливу.

Перспективу дослідження ми вбачаємо у вивченні принципових проблем впливу на ефективність розвитку соціалізаційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Фельдштейн, Д. (1999) *Психология взросления. Структурно-содержательные характеристики процесса развития личности*. Москва: Изд-во МПСИ. 670 с.

Выготский, Л. (1991) *Педагогическая психология* / под ред. В. В. Давыдова. Москва: Педагогика. 480 с.

Соціологія: підручник (2006) / За ред. докт. соціол. наук, проф. В. М. Пічі. 4-те вид., виправл. Львів: «Магнолія». 2009 с.

Бехтерев, В. (1921). *Коллективная рефлексология*. Петроград: Колос. 473 с.

Буева, Л. (1968). *Социальная среда и сознание личности*. Москва: МГУ. 135 с.

Блонский, П. (1921) *Очерк научной психологии*. Москва: Работник просвещения. 137 с.

Радул, В. (2017) *Соціальна зрілість особистості*. Харків : Мачулін. 442 с.

Смирнов, И. (2005) Социализация и цивилизация (проблемные ситуации современности). *Мир психологии*. № 1. С. 24–31.

Москаленко, В. (2008) *Соціальна психологія*: підручник. Вид. 2-ге, виправл. та доп. Київ : Центр учбової літератури. 688 с.

Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / за наук. ред. О. Резніка. (2019). Київ: Інститут соціології НАН України. 288 с.

Рубинштейн, С. (1999). *Основы общей психологии*. Санкт-Петербург; Москва; Харьков; Минск. 608 с.

REFERENCES

Feldshtein, D. (1999). *Psikhologiya vzrosleniya. Strukturno-soderzhatelnye kharakteristiki protsessa razvitiya lichnosti* [Psychology of Growing up. Structural and Content Characteristics of the Process of Personal Development]. Moskva: izd-vo MPSI. 670 s. [in Russian].

Vigotskii, L. (1991). *Pedagogicheskaya psikhologiya* [Pedagogical Psychology] /podred. V. V. Davidova. Moskva: Pedagogika. 480 s. [in Russian].

Sotsiologhiia: pidruchnyk, (2006) [Sociology: Textbook] /za red. dokt. sotsiol. nauk, prof. V. M. Pichi. 4-te vyd., vypravl. Lviv: "Mahnoliia". 2009 s. [in Ukrainian].

Bekhterev, V. (1921). *Kollektivnaya refleksologiya* [Collective reflexology]. Petrograd: Kolos. 473 s. [in Russian].

Bueva, L. (1968). *Sotsialnaya sreda i soznanie lichnosti* [Social Environment and Personality Consciousness]. Moskva: MGU. 135 s. [in Russian].

Blonskii, P. (1921). *Ocherk nauchnoi psikhologii* [Outline of Scientific Psychology]. Moskva: Rabotnik prosveshcheniya. 137 s. [in Russian].

Radul, V. (2017). *Sotsialna zrilist osobystosti* [Social maturity of personality]. Kharkiv : Machulin. 442 s. [in Ukrainian].

Smirnov, I. (2005). *Sotsializatsiya i tsivilizatsiya (problemnye situatsyi sovremennosti)* [Socialization and Civilization (problem situations of the modernity)]. *Mir psikhologii*. No 1. SS. 24–31 [in Russian].

Moskalenko, V. (2008). *Sotsialna psykhoholiiia: pidruchnyk* [Social Psychology: textbook]. Vyd. 2-he, vypravl. tadop. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. 688 s. [in Ukrainian].

Sotsiolohichni vymiry hromadianskoho suspilstva v Ukraini. (2019). [Sociological Dimensions of Civil Society in Ukraine] /za nauk. red. O. Reznika. Kyiv: Instytut sotsiolohii NAN Ukrainy. 288 s. [in Ukrainian].

Rubinshtein, S.. (1999). *Osnovy obshchei psikhologii* [Fundamentals of General Psychology]. Sankt-Peterburg; Moskva; Kharkov; Minsk. 608 s. [in Russian].

ORGANIZATIONAL INFLUENCES AND SOCIALIZATION

Artem Stryzhakov

PhD in Pedagogy, director of LLC “Tsyfromarket”,

Kropyvnytskyi, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1407-939X

e-mail: sao-84@ukr.net

Abstract. The article deals with the problem of organizational influences and socialization of a person. It is noted that person is studied in different sciences, f.e in age-related physiology, anatomy, sociology, child and pedagogical psychology and other sciences. Pedagogy studies the most effective conditions for the harmonious development of the personality in the process of education and upbringing. The formation of personality is not determined only biological or social factors, but is the result of the active activity of the personality herself, in which both types of factors are objectified. Motives, interests, goals, which, determining the entire state of the individual, play a decisive role in this, they help to overcome her physical shortcomings, character traits (temperament, shyness, orientation, etc.).

The relationship between the social and the biological in the process of formation and behaviour of the personality is extremely complex; they have a similar effect on it at different stages of human development, in different situations and types of communication with other people. For example, boldness can lead to recklessness when there is a desire to draw attention to oneself (a natural need for recognition). Courage encourages the other person to face life's difficulties, although no one knows about it except for him. It is important to see and measure the expression of the corresponding quality (or even notice it). In order to have an effective influence at a personality, it is necessary to meaning fully perceive the real situation of their life activities and functioning, try to understand what shifts and how they occur in their consciousness, thinking, what factors affect each individual.

Keywords: personality, development, pedagogy, social, student, activity, training, upbringing, education.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2023р.